

Vi setter hvert år trøstig i gang med intensivkurs i elementær algebra, tildels fra ungdomsskolens pensum, for å forsøke å minske forvirringen. Men en må stille seg spørsmålet: Er det en oppgave for et universitet å oppklare så fundamentale misforståelser som denne testen avslører?

UTDRAG AV SENTRALBANKSJEF SVEIN GJEDREMS ÅRSTALE, 16. februar 2006

...Men, mer grunnleggende henger evnen til vekst og omstilling nøye sammen med kunnskap. Europeiske undersøkelser tyder på at viten om naturvitenskap og teknologi er god i den voksne befolkningen. Undersøkelser blant skoleelever og studenter gir ikke et like positivt bilde. En rapport fra Norsk Matematikkråd viser at kunnskaper i matematikk hos nye studenter ved universiteter og høyskoler har gått sterkt tilbake de senere årene. Også de faglig mest dyktige studentene skårer mye lavere enn før. ...

...Norge tar en økonomisk risiko når vi lar kompetansenivået forvitte slik.

ABELMYNTEN: HVEM FINNER FINNØY?

Nils Voje Johansen

Norsk Matematisk Forening har utkastet til Abelmynnten fra 2002 som grafisk element på hjemmesiden til Infomat, men vet medlemmene at utkastet ikke er identisk med hvordan mynten ser ut? På mynten er det nemlig lagt inn en "hemmelig" hilsen til Abels fødested Finnøy!

På venstre halvdel av reversen ser vi lemniskaten gitt ved likningen $z = \sqrt{\cos(2\phi)}$. Det er en av ytterst få matematiske illustrasjoner som finnes i Abels publikasjoner. Under sitt opphold i Paris i 1826 oppdaget Abel hvordan man ved passer og linjal kan dele buen AMBN i like store deler. Oppglødd skrev han hjem til sin venn og tidligere matematikklærer Bernt Michael Holmboe: *Du skal see hvor det er pænt. Jeg har fundet at man kan deele ved Hjælp af Lineal og Passer Lemniskaten i $2^n + 1$ Dele naar dette Tal er et Primal.*

Lemniskaten til venstre er tatt fra en av Abels klad-

debøker, men M-en har blitt litt forskjøvet for ikke å interferere med den vertikale linjen på mynten. Den høyre halvdel av reversen inneholder ikke noe gjenkjennbar matematikk, den er tatt med kun som et grafisk element. Den vertikale raden av flekker midt på mynten er blekkflekker i kladdeboken til Abel. En av flekkene er imidlertid ikke identisk med den originale blekkflekken. Bak endringen skjuler det seg en liten historie.

Etter at pregkomiteen til Norges Bank (hvor jeg for anledningen var assosiert medlem) var ferdig med sitt arbeid med mynten fikk sentralbanksjef Svein Gjedrem se utkastet og kom med en spøkefull kommentar om at Abels fødested, Finnøy, ikke var med på mynten. Ingrid Austlid Rise, som var formgiveren bak mynten, syntes det var en kommentar det gikk an å spinne videre på. Hun tegnet derfor inn omrisset av Finnøy som den nest nederste blekkflekken. Så når mynten ble forelagt Norges Banks hovedstyre hadde Finnøy dukket opp, en gest til Niels Henrik Abel som vi altså kan takke Svein Gjedrem for – han er forøvrig også fra Finnøy! Finn frem mynten, kart og forstørrelsesglass og undersøk selv. Den lille detaljen om Finnøy er imidlertid aldri nevnt i informasjon fra Norges Bank!

PÅ SOKKEL I FROLAND

Bladet Forskning, 1-2006

Den verdenskjente norske matematikeren Niels Henrik Abel kan komme på sokkel ved Frolands Verk ved Arendal etter at fylkesutvalget har bevilget 50000 kroner til å ferdigstille en statue. Modellen ble lagd av billedhuggeren Gustav Lerum i 1902. I 2002 ble det tatt initiativ til å få statuen støpt i bronse, men prosjektet ble ikke fullført. Abel døde i Froland i 1829

